

การจัดทำคำอธิบายเอกสารจดหมายเหตุกลุ่มเอกสารส่วนบุคคล
ของเจ้าพระยาอภัยราชามหายุติกธรรมธร (หม่อมราชวงศ์ลพ สุทัศน์)
พิพิธภัณฑสถานไทยและหอจดหมายเหตุ สำนักงานศาลยุติธรรม
The Creation of Archival Description of Personal
Documents of Chao Phraya Abhai Raja Maha
Yuttithammathorn (Mom Rajawongse Lop Suthat)
at the Court Museum of Thailand and Archives,
Office of the Judiciary

(Received: November 17, 2023 Revised: December 20, 2023 Accepted: December 28, 2023)

รสสุคนธ์ คิตประดับ¹, กฤติกา จิวาลักษณ์²
Rossukhon Kidpradub, Krittika Jiwaluk

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดทำคำอธิบายเอกสารจดหมายเหตุกลุ่มเอกสารส่วนบุคคลของเจ้าพระยาอภัยราชามหายุติกธรรมธร (หม่อมราชวงศ์ลพ สุทัศน์) พิพิธภัณฑสถานไทยและหอจดหมายเหตุ สำนักงานศาลยุติธรรม

การวิจัยเป็นการวิจัยเอกสาร ประชากร คือ เอกสารส่วนบุคคลของเจ้าพระยาอภัยราชามหายุติกธรรมธร (หม่อมราชวงศ์ลพ สุทัศน์) จำนวน 97 เรื่อง ประกอบด้วย การบริหารจัดการราชการภายในศาล เรื่องเบ็ดเตล็ดทั่วไป การประพุดิตนของผู้พิพากษา การย้ายผู้พิพากษา เรื่องคดีความ การพิจารณาเงินเดือน การเลื่อนตำแหน่ง เรื่องร้องเรียนและบัตรสนเท่ห์ การฟ้องร้อง

¹นักศึกษาปริญญาโท ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช E-mail: sticker_36@hotmail.com

²รองศาสตราจารย์ อาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าอิสระ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช E-mail: krittika.jiw@gmail.com

ผลการสอบไล่ของนักเรียนกฎหมาย ซึ่งเป็นเอกสารสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์ การศาลไทยที่เกี่ยวกับการปฏิบัติราชการในตำแหน่งเสนาบดี เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบบันทึกข้อมูลเอกสารระดับคอลเล็กชัน และระดับเรื่อง การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีพิจารณาที่ละหัวข้อตามรายการของเอกสารส่วนบุคคลฯ และบันทึกรายละเอียดลงในแบบบันทึกข้อมูล โดยประยุกต์มาตรฐานสากลทั่วไปในการจัดทำคำอธิบายจดหมายเหตุ ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 2

ผลการวิจัย พบว่า การจัดทำคำอธิบายเอกสารส่วนบุคคลของเจ้าพระยาอภัยราชามหาโยติธรรมธร (หม่อมราชวงศ์ลพ สุทัศน์) ในระดับคอลเล็กชันประกอบด้วย 7 ส่วน 26 หน่วยข้อมูล ได้แก่ 1) สัญลักษณ์หรือรหัสอ้างอิง 2) ชื่อกลุ่มเอกสาร 3) วัน เดือน ปี ของเอกสาร 4) ระดับคำอธิบายเอกสาร 5) ขนาดและปริมาณของเอกสาร 6) ชื่อผู้ผลิต/รวบรวมเอกสาร 7) ประวัติหน่วยงาน/ประวัติเจ้าของเอกสาร 8) ประวัติของเอกสาร 9) แหล่งที่ได้รับมอบ/รับโอนเอกสาร 10) ขอบเขตและเนื้อหาของเอกสาร 11) การประเมินคุณค่าการทำลายและการกำหนดอายุการเก็บเอกสาร 12) การเพิ่มขึ้นของเอกสาร 13) ระบบการจัดเรียงเอกสาร 14) เงื่อนไขการเข้าถึงเอกสาร 15) เงื่อนไขการทำสำเนาเอกสาร 16) ภาษา/ตัวอักษร 17) ลักษณะทางกายภาพและความต้องการทางด้านเทคนิค 18) สถานที่เก็บเอกสารต้นฉบับ 19) สถานที่เก็บเอกสารฉบับสำเนา 20) เอกสารที่เกี่ยวข้อง 21) ข้อความเกี่ยวกับการพิมพ์ 22) เครื่องมือช่วยค้น 23) หมายเหตุ 24) บันทึกของนักจดหมายเหตุ 25) กฎ ระเบียบ หรือแนวทางปฏิบัติ 26) วันเดือนปีที่จัดทำ และระดับเรื่อง ประกอบด้วย 5 ส่วน 15 หน่วยข้อมูล ได้แก่ 1) สัญลักษณ์หรือรหัสอ้างอิง 2) ชื่อกลุ่มเอกสาร 3) วัน เดือน ปี ของเอกสาร 4) ระดับคำอธิบายเอกสาร 5) ขนาดและปริมาณของเอกสาร 6) ขอบเขตและเนื้อหาของเอกสาร 7) การประเมินคุณค่า การทำลายและการกำหนดอายุการเก็บเอกสาร 8) เงื่อนไขการเข้าถึงเอกสาร 9) เงื่อนไขการทำสำเนาเอกสาร 10) ภาษา/ตัวอักษร 11) ลักษณะทางกายภาพและความต้องการทางด้านเทคนิค 12) หมายเหตุ

13) บันทึกของนักจดหมายเหตุ 14) กฎ ระเบียบ หรือแนวทางปฏิบัติ
15) วันเดือนปีที่จัดทำ ที่ใช้ในการจัดทำคำอธิบายเอกสารจดหมายเหตุ
ส่วนบุคคลชุดนี้ โดยมีรายละเอียดครอบคลุมขอบเขตและเนื้อหาของเอกสาร
สามารถทำให้ผู้ใช้บริการเข้าถึงเอกสารได้สะดวกซึ่งเป็นประโยชน์ในการอ้างอิง
และเป็นมาตรฐานในการจัดทำคำอธิบายเอกสารจดหมายเหตุชุดอื่น ๆ ต่อไป

คำสำคัญ: จดหมายเหตุ เอกสารจดหมายเหตุ เอกสารส่วนบุคคล

Abstract

The objective of this research is to create an archival description of personal documents of Chao Phraya Abhai Raja Maha Yuttithammathorn (Mom Rajawongse Lop Suthat) at the Court Museum of Thailand and Archives, Office of the Judiciary.

This study employed documentary research. The population was the personal documents of Chao Phraya Abhai Raja Maha Yuttithammathorn (Mom Rajawongse Lop Suthat) totaling 97 topics consisting of the court administration, general management, conduct of judges, transfer of judges, lawsuits, salary considerations, advancement, complaints and anonymous letters, impeachment, and result of law students' final exams. Those were important documents of the Thai court history relating to the performance of official duties in the position of ministers. The research instrument was a data recording form at the collection and item/topic level. The analysis of the data was based on a topic-by-item, using the 2nd edition of the General International Standard Archival Description (ISAD (G)).

The research findings showed that the creation of archival description of personal documents consisted of 26 information units in 7 areas at the collection level including 1) Reference codes 2) Title 3) Dates 4) Level of description 5) Extent and medium of the unit of description 6) Name of creators 7) Administrative/Biographical history 8) Archival history 9) Immediate source of acquisition or transfer 10) Scope and

content 11) Appraisal destruction and Scheduling information 12) Accruals 13) System of arrangement 14) Conditions governing access 15) Conditions governing reproduction 16) Language/Scripts of material 17) Physical characteristics and technical requirements 18) Finding aids 19) Existence and location of originals 20) Existence and location of copies 21) Related units of description 22) Publication note 23) Note area 24) Archivist's note 25) Rules or conventions and 26) Date(s) of descriptions. At the item/topic level, there were 15 units in 5 areas including 1) Reference codes 2) Title 3) Dates 4) Level of description 5) Extent and medium of the unit of description 6) Scope and content 7) Appraisal destruction and scheduling information 8) Conditions governing access 9) Conditions governing reproduction 10) Language/Scripts of material 11) Physical characteristics and technical requirements 12) Note area 13) Archivist's note 14) Rules or conventions 15) Dates of descriptions allowed for a comprehensive description of the scope and content of the documents. Users can access the archival description of these personal documents easily, which is useful for reference, and will be a standard for future creation of other archival descriptions.

Keywords: Archives, Archival Description, Personal Documents.

บทนำ

ศาลยุติธรรมในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ได้กระจายอยู่ตามกระทรวง กรมต่าง ๆ มีหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีต่างพระเนตรพระกรรณแทนพระมหากษัตริย์ ต่อมาเมื่อบ้านเมืองเปลี่ยนแปลง การติดต่อกับชาวต่างชาติลัทธิชาวตะวันตก ได้แผ่ขยายเข้ามาทำให้ระบบการศาลไทยมีการเปลี่ยนแปลง มิฉะนั้น อาจเป็นเหตุที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งกับชาติตะวันตกได้ จึงมีการปฏิรูประบบการศาลไทยขึ้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ทรงมีบทบาทในการวางรากฐานระบบการศาลยุติธรรม โดยได้รวมศาล ที่กระจัดกระจายอยู่ตามกระทรวง กรมต่าง ๆ ให้มารวมไว้ในที่แห่งเดียวกัน เพื่อให้การพิจารณาพิพากษาคดีดำเนินไปด้วยความรวดเร็วถูกต้องเหมาะสม ไม่ทำให้ราษฎรเดือดร้อน (Thanarataporn, 2002)

ในโอกาสที่กรุงเทพมหานครมีอายุครบ 100 ปี ซึ่งตรงกับวันที่ 21 เมษายน พ.ศ. 2425 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินทางขบวนพยุหยาตราทางสถลมารค ทอดพระเนตรทอดพระเนตรดูอาคารศาลสถิตยุติธรรม และโปรดฯ ให้จารึกพระราชปรารภในการจัดตั้งศาลยุติธรรมไว้ในแผ่นเงินซึ่งเรียกว่า “หิริญบัตร” มีความกว้าง 9.5 เซนติเมตร ความยาว 37.2 เซนติเมตร จำนวน 4 แผ่น ฝังอยู่ที่อาคารศาลสถิตยุติธรรม บนแผ่นเงินจารึกด้วยอักษรไทยแสดงให้เห็นถึงพระบรมราโชบายในการปกครองแผ่นดิน ที่มีพระราชประสงค์ให้ตั้งศาลขึ้น เพื่อทำหน้าที่วินิจฉัยชี้ขาดอรรถคดี ทรงเล็งเห็นว่า บ้านเมืองจะอยู่ด้วยความสงบสุขร่มเย็นต้องอาศัยการศาลเป็นสำคัญ จึงทรงจัดระบบกฎหมายและระเบียบทางการศาลขึ้นใหม่ เพื่อให้เป็นที่ยอมรับของชาติตะวันตก โดยมีกรมหลวงพิชิตปรีชากร และพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์เป็นกำลังสำคัญ ในการแก้ไขกฎหมายและปฏิรูประบบการศาลยุติธรรม ให้เจริญรุ่งเรือง เป็นที่ยอมรับของนานาชาติอารยประเทศ ปัจจุบันศาลยุติธรรมแยกออกจากกระทรวงยุติธรรมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540

มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 20 สิงหาคม พ.ศ. 2543 หลังจากทีศาลยุติธรรมแยกออกจากกระทรวงยุติธรรม ได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการสำรวจแบ่งแยกทรัพย์สินร่วมกับฝ่ายของกระทรวงยุติธรรม รวมถึงการสำรวจของศาลยุติธรรมทั่วประเทศได้พบกับสิ่งของซึ่งเป็นสมบัติของชาติที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ที่สะท้อนถึงภารกิจและความเป็นมาของศาลไทย เช่น ภาพเขียน วัตถุโบราณ ภาพวาดและเอกสารโบราณ กฎหมายตราสามดวง ฯลฯ และจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ (Thanarataporn, 2002, pp. 18-25) ขึ้นเพื่อเป็นการน้อมรำลึกถึงพระมหากษัตริย์คุณของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวและพระมหากษัตริย์ไทยทุกพระองค์ที่มีต่อศาลยุติธรรม เพื่อให้อนุชนรุ่นหลังได้ตระหนักและเข้าใจถึงความสำคัญของสถาบันศาลว่ามีความหมายต่อการมีอยู่และเป็นไปของประเทศและความสำคัญของการปฏิบัติหน้าที่ของศาล ซึ่งกระทำในพระปรมาภิไธยแห่งองค์พระมหากษัตริย์

การดำเนินงานของพิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ มีภารกิจในการบริหารจัดการ รวบรวม อนุรักษ์และเก็บรักษาทรัพยากรด้านจดหมายเหตุ โดยเฉพาะเอกสารจดหมายเหตุประเภทลายลักษณ์อักษรหรือเอกสารที่สื่อความหมายเนื้อหาด้วยตัวเขียนและตัวพิมพ์ ได้แก่ พระราชบัญญัติ พระราชกำหนด พระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง ระเบียบ ประกาศ กฎ ข้อบังคับกฎ คำสั่งที่เกี่ยวข้องกับศาลยุติธรรม คำพิพากษาคดีต่าง ๆ เอกสารโบราณ ภาพวาด ภาพถ่าย ภาพเขียน หนังสือ จดหมาย และเอกสารอื่นอันเป็นหลักฐานที่สำคัญเกี่ยวกับองค์กรศาลยุติธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การอนุรักษ์และเก็บรักษาเอกสารจดหมายเหตุประเภทลายลักษณ์อักษร ซึ่งถือเป็นข้อมูลชั้นต้นสำหรับใช้เป็นหลักฐานอ้างอิงทางประวัติศาสตร์ ด้านการบริหารงานองค์กร และเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติที่ได้รับการประเมินว่า มีคุณค่าแสดงถึงการดำเนินงานและพัฒนาการขององค์กรศาลยุติธรรม เป็นแหล่งศึกษาค้นคว้า ส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับเรื่องราวทางด้านประวัติศาสตร์ศาลไทย

ปัจจุบันพิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ สำนักงานศาลยุติธรรม ยังไม่มีการดำเนินการจัดทำคำอธิบายจดหมายเหตุที่ใช้เป็นหลักฐานควบคุมเอกสารทั้งลักษณะทางกายภาพและเนื้อหาของเอกสารตามมาตรฐานในการจัดทำคำอธิบายจดหมายเหตุสำหรับลงรายการเอกสารที่ได้รับ การยอมรับและใช้การจัดทำคำอธิบายเอกสารในระดับนานาชาติ คือ มาตรฐานสากลทั่วไปในการจัดทำคำอธิบายเอกสารจดหมายเหตุ General International Standard Archival Description - ISAD (G) (International Council on Archives, 2000, Online) ซึ่งเป็นมาตรฐานที่ผ่านการศึกษาและพัฒนาโดยสภาการจดหมายเหตุสากลระหว่างประเทศ (International Council on Archives - ICA) วัตถุประสงค์หลักในการจัดทำมาตรฐานสากลทั่วไปในการจัดทำคำอธิบายเอกสารจดหมายเหตุฉบับปรับปรุงครั้งที่ 2 (ISAD (G) 2nd ed) เพื่อจำแนกและอธิบายลักษณะเนื้อหาและบริบทของเอกสารจดหมายเหตุ ช่วยให้ผู้ใช้บริการเข้าถึงสารนิเทศในเอกสารจดหมายเหตุได้สะดวกขึ้นให้รายละเอียดคำอธิบายเอกสารจดหมายเหตุที่มีลักษณะเฉพาะเจาะจง สามารถสะท้อนให้เห็นสภาพของเอกสารจดหมายเหตุทุก ๆ ด้านทั้งการจัดทำ การประเมินคุณค่า การลงทะเบียน การอนุรักษ์ และการจัดเรียงเอกสาร

เอกสารจดหมายเหตุส่วนบุคคลของเจ้าพระยาอภัยราชา มหายุติธรรมธ (หม่อมราชวงศ์ลพ สุทัศน์) เป็นเอกสารสำคัญที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์การศาลไทยที่บอกเรื่องราวของการปฏิบัติราชการในตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงยุติธรรมที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศาลไทย การพิจารณาคดีการจัดตั้งศาลหัวเมืองต่าง ๆ การปรึกษาหารือข้อราชการที่เกี่ยวกับผู้พิพากษาในอดีต ก่อนที่จะมีการเปลี่ยนแปลงอำนาจหน้าที่ในการบริหารราชการมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งเอกสารส่วนบุคคลนี้อาจมีความเกี่ยวข้องกับเอกสารจดหมายเหตุชุดอื่น ๆ ที่มีอยู่ในพิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาเดียวกัน และยังไม่มีการจัดทำหลักฐานควบคุมเอกสารทั้งลักษณะทางกายภาพและเนื้อหาของเอกสารแต่อย่างใด ดังนั้น การจัดทำคำอธิบาย

เอกสารจดหมายเหตุโดยเฉพาะเอกสารจดหมายเหตุส่วนบุคคลของเจ้าพระยาอภัยราชามหาญาติธรรมธ (หม่อมราชวงศ์ลพ สุทัศน์) จำเป็นต้องดำเนินการให้ถูกต้องตามมาตรฐานกระบวนการจัดการเอกสารจดหมายเหตุ ทั้งนี้เพื่อใช้หลักฐานควบคุมเอกสารทั้งลักษณะทางกายภาพและเนื้อหาของเอกสารภายในพิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ และเป็นมาตรฐานในการจัดทำคำอธิบายเอกสารจดหมายเหตุชุดอื่น ๆ ต่อไป และสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาระบบฐานข้อมูลเอกสารจดหมายเหตุศาลยุติธรรม สำหรับการลงทะเบียนและสืบค้นสารสนเทศจากเอกสารจดหมายเหตุผ่านทางอินเทอร์เน็ต เพื่อเพิ่มความสะดวก รวดเร็วและง่ายต่อการบริการ โดยผู้ใช้ไม่จำเป็นต้องมาสืบค้นที่พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ เพื่อให้ผู้ใช้สามารถเข้าถึงตัวเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ได้แบบเต็มรูป (Full – text) ทำให้ลดการจับต้องสัมผัสกับต้นฉบับเอกสารจดหมายเหตุและลดความเสี่ยงในการสูญหายของเอกสารต้นฉบับด้วย ซึ่งสอดคล้องกับพันธกิจศาลยุติธรรมที่ส่งเสริมและสนับสนุนการสร้างองค์ความรู้ด้านการพัฒนากฎหมายเป็นแหล่งเรียนรู้สำคัญของประเทศในด้านกฎหมายและการศาลยุติธรรมในการธำรงรักษาและเผยแพร่งานพิพิธภัณฑ์ศาลไทยและจดหมายเหตุให้เป็นแหล่งเรียนรู้ประวัติศาสตร์ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการวิจัยเอกสารสำคัญด้านกฎหมายของประเทศที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ให้มีสภาพที่ดีและคงอยู่สืบไป สามารถเผยแพร่และนำเสนอออกจัดแสดงได้

ดังกล่าวมา ผู้วิจัยจึงสนใจทำการวิจัย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจัดทำคำอธิบายเอกสาร จดหมายเหตุกลุ่มเอกสารส่วนบุคคลของเจ้าพระยาอภัยราชามหาญาติธรรมธ (หม่อมราชวงศ์ลพ สุทัศน์) พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ สำนักงานศาลยุติธรรม จากเอกสารส่วนบุคคลของเจ้าพระยาอภัยราชามหาญาติธรรมธ (หม่อมราชวงศ์ลพ สุทัศน์) จำนวน 97 เรื่อง ซึ่งเป็นเอกสารสำคัญด้านประวัติศาสตร์การศาลไทยที่เกี่ยวกับการปฏิบัติราชการในตำแหน่งเสนาบดี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบบันทึกข้อมูลซึ่งผ่านการพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คนแล้ว จำแนกเป็น 2 แบบ คือ 1) แบบบันทึกข้อมูลเอกสารส่วนบุคคลเจ้าพระยาอภัยราชามหาญาติธรรมธ (หม่อมราชวงศ์พล สุทัศน์) ระดับคอลเล็กชัน (Collection level) และ 2) แบบบันทึกข้อมูลเอกสารส่วนบุคคลเจ้าพระยาอภัยราชามหาญาติธรรมธ (หม่อมราชวงศ์พล สุทัศน์) ระดับเรื่อง (Item level) ผู้วิจัยใช้แบบบันทึกข้อมูลทั้ง 2 แบบนี้เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารส่วนบุคคลของเจ้าพระยาอภัยราชามหาญาติธรรมธ (หม่อมราชวงศ์พล สุทัศน์) จำนวน 97 เรื่อง ณ พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ สำนักงานศาลยุติธรรม ระหว่างวันที่ 1 กันยายน 2564 ถึงวันที่ 31 ธันวาคม 2564

ผลการวิจัย

จากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ไทย และประวัติของเจ้าพระยาอภัยราชามหาญาติธรรมธ (หม่อมราชวงศ์พล สุทัศน์) เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาเอกสารส่วนบุคคลของเจ้าพระยาอภัยราชามหาญาติธรรมธ (หม่อมราชวงศ์พล สุทัศน์) และพัฒนาแบบบันทึกข้อมูลจากการศึกษาแบบบันทึกข้อมูลของหน่วยงานจดหมายเหตุอื่นที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งศึกษาหลักเกณฑ์การจัดทำคำอธิบายเอกสารจดหมายเหตุ การลงรายการจดหมายเหตุตามมาตรฐานจดหมายเหตุเอกสารส่วนบุคคล และเอกสารต้นฉบับ (Archives, Personal Papers, and Manuscript - APPM) เป็นมาตรฐานสำหรับการจัดทำคำอธิบายวัสดุจดหมายเหตุในรูปแบบต่าง ๆ โดยเน้นที่ระดับกลุ่มเอกสาร หลักการลงรายการจดหมายเหตุตามมาตรฐานการจัดทำคำอธิบายจดหมายเหตุระหว่างประเทศ (The General International Standard Archival Description - ISAD (G)) แล้วจึงจัดทำร่างแบบบันทึกข้อมูลที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเอกสารส่วนบุคคลของเจ้าพระยาอภัยราชามหาญาติธรรมธ (หม่อมราชวงศ์พล สุทัศน์) ดังได้กล่าวมาแล้วในการดำเนินการ

การวิจัย ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากแบบบันทึกข้อมูลเอกสารระดับคอลเล็กชัน (Collection level) และระดับเรื่อง (Item level) จำนวน 97 เรื่อง นำแต่ละเรื่องมาพิจารณาที่ละหัวข้อโดยแยกพิจารณาตามแฟ้มของเอกสาร เพื่อตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์นำข้อมูลแต่ละส่วนมาวิเคราะห์ โดยเขียนเป็นความเรียงเชิงพรรณนา นำข้อมูลที่วิเคราะห์ได้ไปจัดทำคำอธิบาย เอกสารส่วนบุคคลของเจ้าพระยาอภัยราชามหาดูธรรมธร (หม่อมราชวงศ์ หล สุทัศน์) ได้ผลดังนี้

1. ลักษณะของเอกสารส่วนบุคคลของเจ้าพระยาอภัยราชา มหาดูธรรมธร (หม่อมราชวงศ์ หล สุทัศน์) พิพิธภัณฑสถานไทยและ หอจดหมายเหตุ สำนักงานศาลยุติธรรมระดับคอลเล็กชัน (Collection level) และระดับเรื่อง (Item level) พบข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะของเอกสาร ทั้ง 2 ระดับ ดังนี้

ด้านเอกสารและบริบทของเอกสาร ส่วนใหญ่เขียนด้วยดินสอ ที่มุมด้านขวามือของปกเอกสาร ระบุรหัสอ้างอิงเป็นเลขอารบิก ส่วนชื่อเอกสาร พบว่า มีการระบุชื่อเอกสารบนปกของเอกสารด้วยลายมือเขียน คือ “แฟ้มส่วนตัว ของเจ้าคุณเสนาบตีเก่า เจ้าพระยาอภัยราชา” เขียนด้วยปากกาแก๊สกลาง ของปกแฟ้มที่ทำด้วยกระดาษแข็งเป็นแฟ้มปกแข็งแบบผูกเชือก พบเอกสาร จำนวน 97 เรื่อง จัดเก็บในแฟ้มปกอ่อนสีน้ำตาล เอกสารชุดนี้ไม่มีการระบุ วัน เดือน ปี และข้อมูลการจัดระดับคำอธิบายเอกสารในระดับคอลเล็กชัน ไม่พบชื่อผู้ผลิตเอกสาร ประวัติหน่วยงาน ประวัติของเอกสารและแหล่งที่ได้รับมอบเอกสาร ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดชื่อเรื่อง วัน เดือน ปี ของเอกสารจากการศึกษาเนื้อหาภายในของเอกสารแต่ละแฟ้ม

ด้านเนื้อหาและโครงสร้างของเอกสาร เอกสารคอลเล็กชัน นี้มีเนื้อหาเกี่ยวกับการปฏิบัติราชการ การบริหารจัดการภายในกระทรวง ยุติธรรมในช่วง พ.ศ. 2455 - พ.ศ. 2461 ทั้งนี้ไม่พบข้อมูลการประเมินคุณค่า การทำลาย การเพิ่มจำนวนของเอกสาร และระบบการจัดเรียงเอกสาร

ในฐานะที่ผู้วิจัยเป็นผู้ปฏิบัติงานภายในพิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุที่มีความเกี่ยวข้องกับการดำเนินการด้านจดหมายเหตุจึงเห็นสมควรให้จัดเก็บเอกสารชุดนี้เป็นเอกสารที่มีคุณค่าต่อประวัติศาสตร์ขององค์กรศาลยุติธรรมและจัดเก็บตลอดไปไม่มีการทำลาย และไม่มีการเพิ่มขึ้นของเอกสารเนื่องจากเอกสารชุดนี้ไม่มีการผลิตเพิ่ม

ด้านเงื่อนไขการเข้าถึงเอกสารและการทำสำเนา ไม่ได้ระบุในเอกสารคอลเล็กชันนี้ เอกสารส่วนบุคคลของเจ้าพระยาอภัยรักษามหายุติธรรมธร (หม่อมราชวงศ์พล สุทัศน์) จำนวน 97 เรื่อง บันทึกลงเป็นภาษาไทย มีเอกสารบางรายการที่เป็นภาษาอังกฤษ รูปแบบของเอกสารมีทั้งแบบร่างข้อความ จดหมาย หนังสือโต้ตอบ สำเนาเอกสาร ที่เขียนด้วยลายมือและพิมพ์ด้วยเครื่องพิมพ์ดีดและยังไม่มีการทำสำเนาเอกสาร เอกสารชุดนี้ยังไม่มีเอกสารที่เกี่ยวข้องและการบันทึกเกี่ยวกับการจัดพิมพ์อื่นใด อีกทั้งยังไม่พบบันทึกของนักจดหมายเหตุ กฎ ระเบียบหรือแนวทางปฏิบัติ รวมถึงวัน เดือน ปี ที่มีการจัดทำเอกสารชุดนี้เช่นกันด้านเครื่องมือช่วยค้น เอกสารชุดนี้สามารถสืบค้นได้จากบัญชีส่งมอบรายชื่อเอกสารจดหมายเหตุ เอกสารต้นฉบับได้จัดเก็บที่ห้องเก็บเอกสาร ภายในพิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ สำนักงานศาลยุติธรรม

จากการศึกษาเอกสารส่วนบุคคลของเจ้าพระยาอภัยรักษามหายุติธรรมธร (หม่อมราชวงศ์พล สุทัศน์) ระดับเรื่อง (Item level) พบด้วยว่ามีการเพิ่มเติมจากระดับคอลเล็กชัน คือ ชื่อเอกสาร พบว่ามีการระบุชื่อเอกสารด้วยลายมือเขียนที่กึ่งกลางปกด้านหน้าของแต่ละเรื่อง และมีการระบุวันเดือนปีของเอกสาร ซึ่งบางแฟ้มไม่มีการระบุชื่อไว้ที่หน้าปกเอกสาร

เอกสารมีเนื้อหาเกี่ยวกับการปฏิบัติราชการ การบริหารจัดการภายในกระทรวงยุติธรรมในช่วง พ.ศ. 2455 - พ.ศ. 2461 ได้แก่ จดหมายโต้ตอบระหว่างบุคคล การเลื่อนตำแหน่ง การย้ายผู้พิพากษา การพิจารณาเงินเดือน

การตกแต่งผู้พิพากษา การพิจารณาคดีความ บัตรสนเท่ห์ เรื่องร้องเรียน เป็นต้น ภาษาของเอกสารตัวอักษรที่ใช้มีทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ซึ่งบางเรื่องเป็นเอกสารภาษาไทยแต่มีเอกสารภาษาอังกฤษแทรกอยู่บ้างเล็กน้อย เอกสารแต่ละเรื่องอยู่ในแฟ้มปกอ่อนสีน้ำตาลมีตราพระศุลพาอยู่ตรงกลาง มีลักษณะทางกายภาพของเอกสารที่พบ ได้แก่ 1) เป็นกระดาษแผ่นมีหลายชนิด และหลายขนาด เอกสารอยู่ในแฟ้มปกอ่อนสีน้ำตาลมีตราพระศุลพาอยู่ตรงกลาง 2) เอกสารถูกบันทึกการพิมพ์ด้วยเครื่องพิมพ์ดีด 3) เอกสารถูกบันทึกโดยลายมือด้วยดินสอและปากกา 4) กระดาษมีสภาพกรอบ หลุดร่อนง่าย โดยพิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ ได้จัดทำเป็นรายชื่อเอกสารจดหมายเหตุของแต่ละรายการ เอกสารต้นฉบับได้จัดเก็บที่ห้องเก็บเอกสารภายในพิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ สำนักงานศาลยุติธรรม และยังไม่ได้มีการทำสำเนาเอกสาร เอกสารชุดนี้ยังไม่มีเอกสารที่เกี่ยวข้อง และการบันทึกเกี่ยวกับการจัดพิมพ์อื่นใด อีกทั้งยังไม่พบบันทึกของนักจดหมายเหตุ กฎ ระเบียบหรือแนวทางปฏิบัติ รวมถึงวันเดือนปี ที่มีการจัดทำเอกสารชุดนี้เช่นเดียวกับระดับคอลเล็กชัน

ผู้วิจัยพบว่า เอกสารชุดนี้มีการติดต่อราชการระหว่างผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชาด้วยการเขียนจดหมายหรือโทรเลข ซึ่งในช่วงเวลาดังกล่าวศาลยุติธรรมใช้โทรเลขเป็นเครื่องมือสื่อสารในการติดต่อราชการ เพราะในสมัยนั้นโทรเลขจัดว่าเป็นเครื่องมือสื่อสารที่สำคัญ รวดเร็วและสะดวกที่สุด ด้วยเหตุนี้กระทรวงยุติธรรมได้พิมพ์หนังสือประมวลโทรเลขลับขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2454 สำหรับการรับ - การส่งข้อความของทางราชการ (Office of the Court of Justice, 2011, p. 29)

ลักษณะของเนื้อหาของเอกสารเป็นข้อมูลเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการภายในศาลและกระทรวงยุติธรรมในช่วง พ.ศ. 2455 – พ.ศ. 2461 สะท้อนให้เห็นถึงภารกิจหน้าที่ของเจ้าของเอกสารระหว่างดำรงตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงยุติธรรม และมีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับความสำเร็จ

ของการบริหารจัดการภายในกระทรวงยุติธรรม การปฏิบัติงานของผู้พิพากษา การก่อตั้งเนติบัณฑิตยสภา การแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีการร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ การจัดระเบียบ การวางหลักสูตรการศึกษาของโรงเรียนกฎหมายในกระทรวงยุติธรรม และการตั้งชื่อราชทินนามของผู้พิพากษา เอกสารจดหมายเหตุฉบับชุดนี้มีความสอดคล้องกับงานวิจัย ฮาเียร์ วิรูเอส ออร์เตกา (Javier Virués Ortega) (Virués Ortega, 2011, Online) ที่วิจัยเอกสารต้นฉบับภาษาสเปนของ ฮวน ฮวาร์เต เดอ ซานฮวน (Juan Huarte de San Juan) 32 ฉบับ เพื่อทำให้ทราบถึงรายละเอียดข้อเท็จจริงของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงเวลาและยังสอดคล้องกับข้อความที่ปรากฏในงานเขียนของเชียร์ เจริญวัฒนา (Charoenwattana, 2012) ที่มีการอ้างอิงถึงความเกี่ยวข้องเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาเดียวกันกับเอกสารจดหมายเหตุชุดนี้ ที่กล่าวถึงในหนังสือ 130 ปี ศาลยุติธรรม (Thanarataporn, 2002) ผู้วิจัยค้นพบว่า อาจมีเอกสารที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับเอกสาร กลุ่มอื่น ๆ ที่ไม่ได้รวบรวมไว้ในที่เดียวกัน เช่น การส่งมอบจดหมายเหตุไปเก็บรักษาที่หอจดหมายเหตุแห่งชาติ จึงทำให้เอกสารมีความกระจัดกระจาย ซึ่งสอดคล้องกับ ดุษฎี ชัยเพชร (Chaiphet, 2013, Online) ที่พบว่าเอกสารเกี่ยวกับพระราชอำนาจอยู่ในความดูแลรับผิดชอบและจัดเก็บอยู่หลายหน่วยงาน

2. การจัดทำคำอธิบายของเอกสารส่วนบุคคลของเจ้าพระยาอภัยราชามหายุติธรรมธร (หม่อมราชวงศ์ลพ สุทัศน์) พิพิธภัณฑศาลไทยและหอจดหมายเหตุ สำนักงานศาลยุติธรรม ระดับคอลเล็กชัน (Collection level) และระดับเรื่อง (Item level)

คำอธิบายเอกสารได้จัดทำขึ้นจากการเก็บรวบรวมในแบบบันทึกข้อมูลเอกสารส่วนบุคคลของเจ้าพระยาอภัยราชามหายุติธรรมธร (หม่อมราชวงศ์ลพ สุทัศน์) ทั้งหมดจำนวน 97 เรื่อง โดยประยุกต์มาตรฐานสากลทั่วไปในการจัดทำคำอธิบายจดหมายเหตุ ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 2 (ISAD (G) 2nd ed) ในการสร้างหลักเกณฑ์การลงรายการเอกสาร

และนำมาจัดทำคำอธิบายเอกสาร ครบทั้ง 7 ส่วน 26 หน่วยข้อมูล เพื่อลดความซ้ำซ้อนของข้อมูล หน่วยข้อมูลที่นำมาใช้ในคำอธิบายในระดับคอลเล็กชัน (Collection level) และระดับเรื่อง (Item level) มีดังนี้

ระดับคอลเล็กชัน (Collection level) คือ การแบ่งเอกสารที่มาจากหน่วยงานหรือบุคคลเดียวกันจะมารวมอยู่ด้วยกัน หน่วยข้อมูลที่นำมาใช้ในคำอธิบายระดับคอลเล็กชัน (Collection level) เอกสารส่วนบุคคลของเจ้าพระยาอภัยราชมหายุติธรรมธร (หม่อมราชวงศ์ลพ สุทัศน์) มีทั้งหมด 26 หน่วยข้อมูล ประกอบด้วย 1) สัญลักษณ์หรือรหัสอ้างอิง 2) ชื่อกลุ่มเอกสาร 3) วัน เดือน ปี ของเอกสาร 4) ระดับคำอธิบายเอกสาร 5) ขนาดและปริมาณของเอกสาร 6) ชื่อผู้ผลิต/รวบรวมเอกสาร 7) ประวัติหน่วยงาน/ประวัติเจ้าของเอกสาร 8) ประวัติของเอกสาร 9) แหล่งที่ได้รับมอบ/รับโอนเอกสาร 10) ขอบเขตและเนื้อหาของเอกสาร 11) การประเมินคุณค่าการทำลายและการกำหนดอายุการเก็บเอกสาร 12) การเพิ่มขึ้นของเอกสาร 13) ระบบการจัดเรียงเอกสาร 14) เงื่อนไขการเข้าถึงเอกสาร 15) เงื่อนไขการทำสำเนาเอกสาร 16) ภาษา/ตัวอักษร 17) ลักษณะทางกายภาพและความต้องการทางด้านเทคนิค 18) สถานที่เก็บเอกสารต้นฉบับ 19) สถานที่เก็บเอกสารฉบับสำเนา 20) เอกสารที่เกี่ยวข้อง 21) ข้อความเกี่ยวกับการพิมพ์ 22) เครื่องมือช่วยค้น 23) หมายเหตุ 24) บันทึกของนักจดหมายเหตุ 25) กฎ ระเบียบ หรือแนวทางปฏิบัติ 26) วันเดือนปีที่จัดทำ

ภาพที่ 1 ภาพปกเอกสารเอกสารส่วนบุคคลของเจ้าพระยาอภัยราชา
มหายุติธรรมธร (หม่อมราชวงศ์ลพ สุทัศน์) ที่ภายในรวบรวมแฟ้มปกอ่อน
สีน้ำตาล ประกอบด้วยเอกสาร จำนวน 97 เรื่อง ที่นำมาจัดทำคำอธิบาย
ในระดับคอลเล็กชัน (Collection level) ดังปรากฏในภาพที่ 2- 4
ที่มา: (Kidpradub, 2021, p. 51)

คำอธิบายเอกสารส่วนบุคคลเจ้าพระยาอภัยราชามหาโยธีธรรมธ (หม่อมราชวงศ์พล สุทัศน์)

ระดับคอลเล็กชัน (Collection level)

1. คำอธิบายเกี่ยวกับเอกสาร (Identity statement Area)	
1.1 สัญลักษณ์หรือรหัสอ้างอิง (Reference code(s))	ลส.1
1.2 ชื่อชุดเอกสาร (Title)	เพิ่มส่วนตัวของเจ้าคุณเสนาบดีเก่า (เจ้าพระยาอภัยราชามหาโยธีธรรมธ)
1.3 วัน เดือน ปี ของเอกสาร (Date(s))	พ.ศ. 2455 – พ.ศ. 2461
1.4 ระดับของคำอธิบายเอกสาร (Level of description)	Collection
1.5 ขนาดและปริมาณของเอกสาร (ปริมาณ จำนวน และขนาด) (Extent and medium of the unit of description)	เอกสารจำนวน 97 เรื่อง ประกอบไปด้วย เอกสารตัวเขียนและเอกสารตัวพิมพ์ ของจดหมาย รวมทั้งหมดจำนวน 770 แผ่น
1.5.1 เอกสาร (จำนวนเพิ่มของเอกสารระดับคอลเล็กชัน)	
1.5.2 อื่น.....	
2. คำอธิบายเกี่ยวกับเอกสาร (Identity statement Area)	
2.1 ชื่อผู้ผลิตเอกสาร (Name of creator(s))	เจ้าพระยาอภัยราชามหาโยธีธรรมธ (หม่อมราชวงศ์พล สุทัศน์)
2.2 ประวัติหน่วยงานหรือประวัติเจ้าของเอกสาร (Administrative / Biographical history)	เจ้าพระยาอภัยราชามหาโยธีธรรมธ (หม่อมราชวงศ์พล สุทัศน์) เริ่มรับราชการเมื่อ พ.ศ. 2418 เป็นมหาดเล็กพิเศษในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และในเวลาต่อมาได้รับตำแหน่งสำคัญ เช่น องคมนตรี ปลัดทูลฉลองกระทรวงนครบาล ฯลฯ ซึ่งเป็นตำแหน่งที่เกี่ยวข้องกับการปกครอง การปราบปรามโจรผู้ร้าย การพิจารณาความอาญา จนเมื่อ พ.ศ. 2455 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ย้ายไปเป็นเสนาบดีกระทรวงยุติธรรมและได้รับพระราชทานยศเลื่อนสถาปนาขึ้นเป็นเจ้าพระยาอภัยราชามหาโยธีธรรมธ เสนาบดีกระทรวงยุติธรรม โดยดำรงตำแหน่งในช่วง พ.ศ. 2455-2469
2.3 ประวัติของเอกสารจดหมายเหตุ (Archives history)	เอกสารชุดนี้ได้รับมอบจากสถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม(คลังเก็บเอกสารคลังชั้น) เมื่อวันที่ 12 มีนาคม 2563 (ตามบันทึกข้อความ ศย 008(ก)/617 ลงวันที่ 2 กรกฎาคม 2563)

ภาพที่ 2 แบบบันทึกข้อมูลเอกสารส่วนบุคคลเจ้าพระยาอภัยราชามหาโยธีธรรมธ (หม่อมราชวงศ์พล สุทัศน์) ระดับคอลเล็กชัน (Collection level)

ที่มา: (Kidpradub, 2021 p. 52)

2.4 แหล่งเอกสารหรือหน่วยงานหรือผู้มอบหรือโอนย้ายเอกสารนั้น (Immediate source of acquisition or transfer)	สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม (คลังเก็บเอกสารคลังชั้น) ได้มอบเอกสารจดหมายเหตุให้กับพิพิธภัณฑศาลไทยและหอจดหมายเหตุ โดยกลุ่มงานพิพิธภัณฑศาลไทยและหอจดหมายเหตุได้ดำเนินการคัดเลือกเอกสาร ณ อาคารศูนย์ฝึกอบรมคลังชั้น เมื่อวันที่ 12-25 มีนาคม 2563
3. คำอธิบายเนื้อหาและโครงสร้างของเอกสาร (Content and Structure Area)	
3.1 ขอบเขตและเนื้อหาของเอกสาร (Scope and Content)	เอกสารมีเนื้อหาเกี่ยวกับการปฏิบัติราชการ การบริหารจัดการภายในกระทรวงยุติธรรมในช่วงปี พ.ศ. 2455 - พ.ศ. 2461 ได้แก่ จดหมายโต้ตอบระหว่างบุคคล การเลื่อนตำแหน่ง การย้ายผู้พิพากษา การพิจารณาเงินเดือน การตกเดือนผู้พิพากษา การพิจารณาคดีความ บัตรสนเท่ห์ เรื่องร้องเรียน เป็นต้น
3.2 การประเมินคุณค่า การทำลายและการกำหนดอายุการเก็บเอกสาร (Appraisal destruction and scheduling information)	พิพิธภัณฑศาลไทยและหอจดหมายเหตุได้จัดเก็บเป็นเอกสารประวัติศาสตร์ขององค์กรศาลยุติธรรม และจัดเก็บต่อไป
3.3 การเพิ่มขึ้นของเอกสาร (Accruals)	เอกสารจดหมายเหตุส่วนบุคคลของเจ้าพระยาอภัยราชมหายุทธมณเฑียร ไม่มีการเพิ่มขึ้นของเอกสาร เนื่องจากเป็นเอกสารที่ไม่มีการผลิตเพิ่ม
3.4 ระบบการจัดเรียงเอกสาร (System of arrangement)	เอกสารจัดเรียงตามปี แต่ละปีจัดเรียงตามเดือน
4. คำอธิบายเกี่ยวกับเงื่อนไขการเข้าถึงและการใช้เอกสาร (Conditions of Access and Use Area)	
4.1 เงื่อนไขในการเข้าถึงเอกสาร (Conditions governing access)	ตามระเบียบของพิพิธภัณฑศาลไทยและหอจดหมายเหตุ สำนักงานศาลยุติธรรม กำหนดให้บริการยืมและอ่านเอกสารในห้องอ่าน ตั้งแต่เวลา 8.30 -16.00 น. ระหว่างวันจันทร์-ศุกร์
4.2 เงื่อนไขในการทำสำเนาเอกสาร (Conditions governing reproduction)	ตามระเบียบของพิพิธภัณฑศาลไทยและหอจดหมายเหตุ สำนักงานศาลยุติธรรม กำหนดให้ผู้ใดต้องการขออนุญาตทำสำเนาต่อเจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑศาลไทยและหอจดหมายเหตุ และเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่าย
4.3 ภาษา/ตัวอักษรของวัสดุจดหมายเหตุ (Language/scripts of materials)	ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ซึ่งบางรายการแต่มีเอกสารภาษาอังกฤษแทรกอยู่บ้างบางรายการ
4.4 ลักษณะทางกายภาพและทางเทคนิคที่มีผลต่อการใช้อเอกสาร (Physical characteristics and Technical requirements)	เอกสารทั้งหมดเป็นเอกสารต้นฉบับที่บันทึกด้วยลายมือและการพิมพ์ ขนาดของกระดาษมีหลายขนาด แต่ขนาดที่พบมี ดังนี้ 8 x 13 นิ้ว, 8 x 10 นิ้ว และ 5 x 8 นิ้ว และมีของจดหมายเหตุแนบมาเอกสารบางรายการ
4.5 เครื่องมือช่วยค้น (Finding aids)	ทะเบียนรับมอบเอกสาร (รายชื่อเอกสารจดหมายเหตุที่ได้รับมอบจากสถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม)

ภาพที่ 3 แบบบันทึกข้อมูลเอกสารส่วนบุคคลเจ้าพระยาอภัยราชมหายุทธมณเฑียร (หม่อมราชวงศ์ลพ สุทัศน์) ระดับคอลเล็กชัน (Collection level)
ที่มา: (Kidpradub, 2021 p. 52)

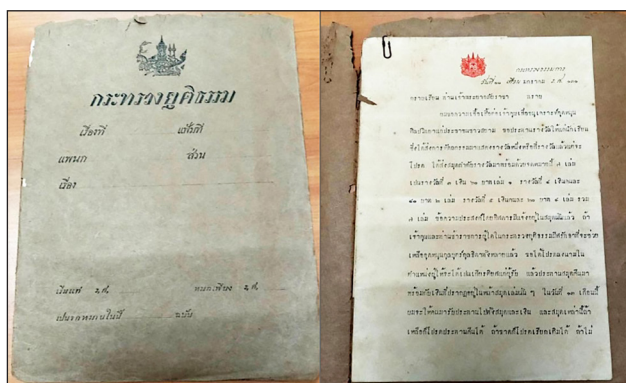
5. คำอธิบายเกี่ยวกับวัสดุที่เกี่ยวข้อง (Allied Materials Area)	
5.1 สถานที่เก็บเอกสารต้นฉบับ (Existence and location of originals)	ห้องเก็บเอกสาร พิพิธภัณฑ์ชาวไทยและหอจดหมายเหตุ ชั้น 5 อาคารสถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการ ศาลยุติธรรม เขตจตุจักร กรุงเทพฯ
5.2 สถานที่เก็บเอกสารฉบับสำเนา (Existence and location of copies)	ไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่เก็บเอกสารฉบับสำเนาเอกสาร เนื่องจากเอกสารชุดนี้ยังไม่มีการจัดทำสำเนาเอกสารใน รูปแบบต่างๆ
5.3 เอกสารที่เกี่ยวข้อง (Related units of description)	ไม่มีการระบุเอกสารที่เกี่ยวข้อง
5.4 ข้อความเกี่ยวกับการพิมพ์ (Publication note)	ไม่มีข้อความเกี่ยวกับการพิมพ์
6. คำอธิบายเพิ่มเติมอื่น ๆ หรือส่วนหมายเหตุ (Notes Area)	
6.1 หมายเหตุ (Notes)	ไม่มีหมายเหตุ
7. คำอธิบายเกี่ยวกับการควบคุมการทำคำอธิบายเอกสาร (Description Control Area)	
7.1 บันทึกของนักจดหมายเหตุ (Archivist's Note)	ผู้จัดทำทะเบียนรับมอบเอกสารและผู้จัดทำคำอธิบาย เอกสาร คือ นางสาวรสสุคนธ์ คิตประดับ
7.2 กฎ ระเบียบหรือแนวปฏิบัติ (Rules or Conventions)	หลักเกณฑ์การลงรายการเอกสารส่วนบุคคลเจ้าพระยาอภัย ราชามหาโยธีธรรมธร (หม่อมราชวงศ์พล สุทัศน์) ตาม ISAD (G) 2nd ed
7.3 วัน เดือน ปีที่จัดทำคำอธิบายเอกสาร (Date(s) of descriptions)	1 กันยายน 2564 ถึง 27 ธันวาคม 2564

ภาพที่ 4 แบบบันทึกข้อมูลเอกสารส่วนบุคคลเจ้าพระยาอภัยราชา
มหาโยธีธรรมธร (หม่อมราชวงศ์พล สุทัศน์) ระดับคอลเล็กชัน
(Collection level)

ที่มา: (Kidpradub, 2021, p. 53)

ระดับเรื่อง (Item level) คือ การจัดการเอกสารแต่ละเรื่อง
ที่อยู่ในแฟ้ม ให้เรียงเป็นระเบียบ หน่วยข้อมูลที่น่ามาใช้ในคำอธิบายระดับเรื่อง
(Item level) เอกสารส่วนบุคคลของเจ้าพระยาอภัยราชามหาโยธีธรรมธร
(หม่อมราชวงศ์พล สุทัศน์) มีทั้งหมด 15 หน่วยข้อมูล ประกอบด้วย
1) สัญลักษณ์หรือรหัสอ้างอิง 2) ชื่อกลุ่มเอกสาร 3) วัน เดือน ปี ของเอกสาร

4) ระดับคำอธิบายเอกสาร 5) ขนาดและปริมาณของเอกสาร 6) ขอบเขตและเนื้อหาของเอกสาร 7) การประเมินคุณค่า การทำลายและการกำหนดอายุการเก็บเอกสาร 8) เงื่อนไขการเข้าถึงเอกสาร 9) เงื่อนไขการทำสำเนาเอกสาร 10) ภาษา/ตัวอักษร 11) ลักษณะทางกายภาพและความต้องการทางด้านเทคนิค 12) หมายเหตุ 13) บันทึกของนักจดหมายเหตุ 14) กฎ ระเบียบ หรือแนวทางปฏิบัติ 15) วันเดือนปีที่จัดทำ

ภาพที่ 5 เอกสารส่วนบุคคลของเจ้าพระยาอภัยรามาธิบดีราชามหาโยธาธรรมธ (หม่อมราชวงศ์พล สุทัศน์) แฟ้มปกอ่อนสีน้ำตาล จากจำนวน 97 เรื่อง
ที่มา: (Kidpradub, 2021 p. 55)

ซึ่งเป็นเอกสารรายการที่ 1 เรื่องการขอพระราชทานรางวัล ที่นำมาจัดทำคำอธิบายในระดับเรื่อง (Item level) ดังปรากฏในภาพที่ 6

คำอธิบายเอกสารส่วนบุคคลเจ้าพระยาอภัยราชามหายมุขนิรมล (หม่อมราชวงศ์พล สุทัศน์) ระดับเรื่อง (Item level)	
เอกสารรายการที่ 1	
1. คำอธิบายเกี่ยวกับเอกสาร (Identity Statement Area)	
1.1 สัญลักษณ์หรือรหัสอ้างอิง (Reference code(s))	ลส.1.1
1.2 ชื่อเรื่องเอกสาร (Title)	ขอประทานรางวัล
1.3 วัน เดือน ปี ของเอกสาร (Date(s))	10 มกราคม 2455
1.4 ระดับของคำอธิบายเอกสาร (Level of description)	Item
1.5 ขนาดและปริมาณของเอกสาร (ปริมาณ จำนวน และ ขนาด) (Extent and medium of the Unit of Description)	เอกสารต้นฉบับบันทึกด้วยกาฬารพิมพ์ จำนวนทั้งหมด 8 แผ่น - เอกสารต้นฉบับบันทึกด้วยกาฬารพิมพ์ ขนาดของกระดาษ 8×13 นิ้ว จำนวน 2 แผ่น - เอกสารต้นฉบับบันทึกด้วยกาฬารพิมพ์ (แบบร่าง) ขนาดของกระดาษ 5×8 นิ้ว จำนวน 4 แผ่น - เอกสารต้นฉบับบันทึกด้วยกาฬารพิมพ์ ขนาดของกระดาษ 8×10 นิ้ว จำนวน 2 แผ่น
1.5.1 เอกสาร (จำนวนแผ่นของเอกสารแต่ละเรื่อง)	
1.5.2 อื่น.....	
2. คำอธิบายเนื้อหาและโครงสร้างของเอกสาร (Content and Structure Area)	
2.1 ขอบเขตและเนื้อหาของเอกสาร (Scope and content)	พระยาวิสุทธิสุริยศักดิ์ เสนาบดีกระทรวงธรรมการ ขอพระราชนางวัลให้แก่นักเรียนในบางแห่งที่สมควร
2.2 การประเมินคุณค่า การทำลายและการกำหนดอายุ การเก็บเอกสาร (Appraisal destruction and scheduling information)	พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุได้จัดเก็บเป็นเอกสารประวัติศาสตร์ของกระทรวงยุติธรรม และจัดเก็บต่อไป
3. คำอธิบายเกี่ยวกับเงื่อนไขในการเข้าถึงและการใช้เอกสาร (Conditions of Access and Use Area)	
3.1 เงื่อนไขในการเข้าถึงเอกสาร (Conditions governing access)	ตามระเบียบของพิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ สำนักงานศาลยุติธรรม กำหนดให้บริการยืมและอ่านเอกสารในห้องอ่าน ตั้งแต่เวลา 8.30 -16.00 น. ระหว่างวันจันทร์-ศุกร์
3.2 เงื่อนไขในการทำสำเนาเอกสาร (Conditions governing reproduction)	ตามระเบียบของพิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ สำนักงานศาลยุติธรรม กำหนดให้ผู้ใดต้องการขออนุญาตทำสำเนาต่อเจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ และเป็นผู้ใช้ประโยชน์
3.3 ภาษา/ตัวอักษรของวัสดุจดหมายเหตุ (Language/scripts of materials)	ภาษาไทย
3.4 ลักษณะทางกายภาพและความต้องการทางด้านเทคนิค (Physical characteristics and technical requirements)	เอกสารทั้งหมดเป็นเอกสารต้นฉบับที่บันทึกด้วยกาฬารพิมพ์ ขนาดของกระดาษ มี 3 ขนาด ดังนี้ 8×13 นิ้ว, 8×10 นิ้ว และ 5×8 นิ้ว ส่วนความต้องการทางด้านเทคนิค เอกสารชุดนี้ยังไม่มีมีการทำสำเนาเป็นไฟล์ดิจิทัล
4. คำอธิบายเพิ่มเติมอื่น ๆ หรือส่วนหมายเหตุ (Notes Area)	
4.1 หมายเหตุ (Notes)	ไม่มีหมายเหตุ
5. คำอธิบายเกี่ยวกับการควบคุมการทำคำอธิบายเอกสาร (Description Control Area)	
5.1 บันทึกของนักจดหมายเหตุ (Archivist's Note)	ผู้จัดทำบัญชีสำเนาเอกสารและผู้จัดทำคำอธิบายเอกสาร คือนางสาวรสสุคนธ์ คีตประดับ
5.2 กฎ ระเบียบหรือแบบปฏิบัติ (Rules or Conventions)	หลักการของการรายงานการเอกสารส่วนบุคคลเจ้าพระยาอภัยราชามหายมุขนิรมล (หม่อมราชวงศ์พล สุทัศน์) ตาม ISAD (G) 2nd ed
5.3 วัน เดือน ปีที่จัดทำคำอธิบายเอกสาร (Date (s) of descriptions)	1 กันยายน 2564

ภาพที่ 6 แบบบันทึกข้อมูลเอกสารส่วนบุคคลเจ้าพระยาอภัยราชามหายมุขนิรมล (หม่อมราชวงศ์พล สุทัศน์) ระดับเรื่อง (Item level)
ที่มา: (Kidpradub, 2021 p. 56)

จากประเด็นที่ค้นพบจากการวิจัย สามารถอภิปรายได้ว่า ลักษณะของเอกสารส่วนบุคคลของเจ้าพระยาอภัยราชามหาญาติธรรมธ (หม่อมราชวงศ์ลพ สุทัศน์) พิพิธภัณฑศาลไทยและหอจดหมายเหตุ สำนักงาน ศาสดิธรรม นำมาจัดทำคำอธิบายเอกสารในระดับคอลเล็กชัน (Collection level) และระดับเรื่อง (Item level) ดังนี้

1. การที่ไม่พบข้อมูลคำอธิบายของเอกสารส่วนบุคคลของเจ้าพระยาอภัยราชามหาญาติธรรมธ (หม่อมราชวงศ์ลพ สุทัศน์) มีเพียงการให้ชื่อเรื่องของเอกสารที่อยู่ในแฟ้มปกอ่อนอย่างกว้าง ๆ ไม่มีความชัดเจนทั้งในระดับคอลเล็กชัน (Collection level) และระดับเรื่อง (Item level) เนื่องจากหน่วยงานผู้มอบเอกสารเป็นเพียงคลังเก็บเอกสาร ซึ่งไม่มีหน้าที่ในการจัดการเอกสารตามกระบวนการจดหมายเหตุ ส่วนชื่อเรื่องของเอกสารที่พบในบัญชีส่งมอบรายชื่อเอกสารจดหมายเหตุ เกิดขึ้นหลังจากรับมอบโอนเอกสารให้กับพิพิธภัณฑศาลไทยและหอจดหมายเหตุแล้ว

2. ลักษณะทางกายภาพของเอกสารชุดนี้ พบว่า มีการบันทึกด้วยลายมือและการใช้เครื่องพิมพ์ดีด รูปแบบการบันทึกมีทั้งฉบับร่างด้วยมือ ซึ่งใช้ดินสอสีดำและปากกาหมึกสีดำ และพิมพ์ดีดด้วยหมึกสีน้ำเงิน จดหมายโต้ตอบที่มีการบันทึกแบบเดียวกัน ซึ่งแตกต่างจากปัจจุบันที่ใช้การพิมพ์ด้วยคอมพิวเตอร์ นอกจากนี้ ยังพบว่ากระดาษที่ใช้มีความแตกต่างกันในเรื่องของขนาด เช่น 8.5 x 13.5 นิ้ว 10 x 12 นิ้ว 5 x 9 นิ้ว เป็นต้น ประเภทของกระดาษที่ไม่มีรูปแบบชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะทางกายภาพของเอกสารของสุรีย์ ชูราศรี (Churasri, 2012, Online) และดุขฎิ ชัยเพชร (Chaipheth, 2013, Online) เนื่องจากเป็นเอกสารจดหมายเหตุในช่วงเวลาเดียวกัน จึงทำให้เห็นกระบวนการผลิตของเอกสารจดหมายเหตุในแต่ละยุคสภาพของเอกสารชุดนี้มีความเก่าและชำรุดควรได้รับการอนุรักษ์ก่อนที่จะนำไปจัดทำเป็นเอกสารดิจิทัลพร้อมจัดทำเมตาดาตา (คำอธิบายข้อมูล) เพื่อให้ผู้ใช้บริการเข้าถึงได้ง่ายโดยไม่สัมผัสเอกสาร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย

ของแบค (Baek) (Beak, 2014, Online) เพื่อการสงวนรักษาทรัพยากรสารสนเทศในรูปแบบดิจิทัลในวงจรชีวิตของเอกสาร

ผู้วิจัยจึงได้นำมาตรฐานสากลทั่วไปในการจัดทำคำอธิบายจดหมายเหตุ ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 2 (ISAD (G) 2nd ed) มาประยุกต์ใช้ในการจัดทำคำอธิบายจดหมายเหตุส่วนบุคคลของเจ้าพระยาอภัยราชามหาญาติธรรมธ (หม่อมราชวงศ์ลพ สุทัศน์) ได้ให้ประโยชน์ตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยในการจัดทำคำอธิบายเอกสารจดหมายเหตุส่วนบุคคลชุดนี้ ช่วยให้คำอธิบายมีรายละเอียดครอบคลุมโดยเฉพาะด้านขอบเขตและเนื้อหาของเอกสาร สามารถทำให้ผู้ใช้บริการสามารถเข้าถึงเอกสารได้สะดวกรวดเร็ว ซึ่งเป็นประโยชน์ในการอ้างอิง และเป็นมาตรฐานในการจัดทำคำอธิบายเอกสารจดหมายเหตุชุดอื่น ๆ ต่อไป

บทสรุป

จากการศึกษาเรื่อง “การจัดทำคำอธิบายเอกสารจดหมายเหตุ กลุ่มเอกสารส่วนบุคคลของเจ้าพระยาอภัยราชามหาญาติธรรมธ (หม่อมราชวงศ์ลพ สุทัศน์) พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ สำนักงานศาลยุติธรรม” ผู้วิจัยมีความคิดเห็น ดังนี้

1. ควรมีการนำมาตรฐานสากลทั่วไปในการจัดทำคำอธิบายเอกสารจดหมายเหตุฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 2 (ISAD (G) 2nd ed) มาประยุกต์กับกลุ่มเอกสารชุดอื่น เช่น เอกสารการประชุมเสนาบดี เอกสารคำพิพากษา เอกสารการก่อสร้างศาลยุติธรรม เอกสารการก่อสร้างศาลฎีกา เอกสารการจัดตั้งศาล เป็นต้น เพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงข้อมูลของเอกสารจดหมายเหตุที่ให้บริการภายในพิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ สำนักงานศาลยุติธรรมเพิ่มเติมมากยิ่งขึ้น

2. ควรมีการนำคำอธิบายเอกสารจดหมายเหตุส่วนบุคคลของเจ้าพระยาอภัยราชามหาญาติธรรมธร (หม่อมราชวงศ์พล สุทัศน์) นี้ไปจัดทำเครื่องมือช่วยค้นเอกสารจดหมายเหตุและฐานข้อมูลจดหมายเหตุที่สามารถสืบค้นผ่านเว็บไซต์ของพิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ

3. ผู้วิจัยมีความเห็นว่าการศึกษาการจัดทำคำอธิบายเอกสารจดหมายเหตุดิจิทัลโดยประยุกต์มาตรฐานเมตาเดตา (Encoded Archival Description - EAD) Chaichuay (2013, Online) เป็นมาตรฐานด้าน Structure Standard และ Markup Language สำหรับการจัดการเอกสารจดหมายเหตุ มาตรฐานนี้เกิดจากความร่วมมือระหว่างหอสมุดรัฐสภาอเมริกัน (Library of Congress) และสมาคมนักจดหมายเหตุแห่งสหรัฐอเมริกา (Society of American Archivists) เพื่อเป็นมาตรฐานในการเข้ารหัสข้อมูลสำหรับเครื่องมือช่วยค้นจดหมายเหตุ (Finding Aid) ให้เครื่องคอมพิวเตอร์สามารถประมวลผลได้ เนื่องจากเอกสารจดหมายเหตุมีความแตกต่างจากสารสนเทศทั่วไป การบรรยายลักษณะทรัพยากรจดหมายเหตุก็มีความแตกต่างกัน โดยเครื่องมือช่วยค้นเอกสารจดหมายเหตุเป็นแบบพรรณนาความ มีการแสดงความสัมพันธ์แบบลำดับชั้นระหว่างกลุ่มเอกสาร มักเริ่มต้นจากการบรรยายลักษณะของกลุ่มเอกสาร (Group) ในภาพรวม บอกถึงกลุ่มย่อย (Sub group) ชุด (Series) จนถึงระดับแฟ้ม (File) ตามหลักการจัดเรียงเอกสารจดหมายเหตุ

EAD เป็นวิธีการหนึ่งในการทำเครื่องหมาย (Mark up) ข้อมูลลงในเครื่องมือช่วยค้นเพื่อให้สามารถสืบค้นและแสดงผลแบบออนไลน์ได้ โดยมีการกำหนด EAD Document Type Definition (EAD DTD) หรือการนิยามศัพท์ของ EAD ซึ่งสามารถแสดงได้ทั้ง SGML และ XML ใน EAD DTD ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 3 ส่วน คือ Header ให้ข้อมูลเกี่ยวกับตัวของ EAD ส่วนที่ 2 คือ Frontmatter การบรรยายลักษณะของเครื่องมือช่วยค้น และส่วนที่ 3 คือ Archdes การบรรยายลักษณะ

ของเอกสารจดหมายเหตุ รวมถึงการให้ข้อมูลเกี่ยวกับบริบทของเอกสาร ภายใต้งานหน่วยข้อมูลที่มีการบรรยายตัวชุดเอกสารทั้งหมด ประกอบด้วย ผู้สร้าง ขนาด ปี ภาษา สาระสำคัญ จากนั้นจึงแบ่งย่อยตามลำดับของการจัดเรียง

ผู้วิจัยหวังว่า การวิจัยนี้จะมีประโยชน์และจุดประกายให้ผู้สนใจ และผู้ที่เกี่ยวข้องดำเนินการหรือสร้างสรรค์สิ่งอันเป็นประโยชน์เหมาะสม กับสถานการณ์ปัจจุบัน รวมทั้งการจัดทำคำอธิบายเอกสารจดหมายเหตุ กลุ่มเอกสารส่วนบุคคลที่สำคัญ ๆ ที่มีค่าทางประวัติศาสตร์ไทยด้วย

References

- Baek, J. E. (2014). A Study on Feature Analysis of Archival Metadata Standards in the Records Lifecycle. *Journal of the Korean Society for Library and Information Science*. 48(3), 71-111. <https://koreascience.kr/article/JAKO201431057370259.pdf>
- Chaichuay, W. (2013). *Development of metadata outlines for managing inscriptions in images*. Retrieved March 15, 2022. <https://tise2015.kku.ac.th/drupal/sites/default/files/Witsapat-Chaichuay-fulltext.pdf>. [In Thai]
- Chaiphet, D. (2013). *A special guide list to the record related to Phraya Rassadanupradit Mahissarapakdi*. Retrieved June 29, 2019. <https://sure.su.ac.th/xmlui/bitstream/handle/123456789/11205/fulltext.pdf?sequence=2&isAllowed=y> [In Thai]
- Charoenwattana, T. (2012). *130 years of the Court of Justice. Rapeepattanasak Research Institute*. Office of the Court of Justice. [In Thai]
- Churasri, S. (2012). *The creation of archival description of the records of Prince Mahidol of Songkla in the national archives of Thailand*. Retrieved December 11, 2017. <http://www.sure.ac.th/xmlui/bitstream/handle/123456789/303> [In Thai]
- International Council on Archives. (2000). *ISAD (G): general international standard archival description: adopted by the Committee on Descriptive Standards, Stockholm, Sweden, 19-22 September 1999*. Retrieved May 15, 2021. <https://repositorieslib.utexas.edu/bitstream/handle/2152/14140/ISAD%28G%29.pdf?sequence=2&isAllowed=y>

- Kidpradub, R. (2021). *The Creation of Archival Description of Personal Documents of Chao Phraya Abhai Raja Maha Yuttithammathorn (Mom Rajawongse Lop Suthat) at the Court Museum of Thailand and Archives, Office of the Judiciary*. [Photo]. Sukhothai Thammathirat Open University. [In Thai]
- Office of the Court of Justice. (2011). *Traces of the history of Thai courts*. Judiciary Resource Center Office of the Court of Justice. [In Thai]
- Thanarataporn, J. (2002). Thai Court Museum. *Dulphah Journal*, 49(1), 18-25. [In Thai]
- Virués-Ortega, J. (2011). *A systematic archival inquiry on Juan Huarte de San Juan (1529–88)*. Retrieved July 2, 2021. <https://www.researchgate.net/publication/254096496>